

Előfizetési ár:
 Egész évre 6 frt.
 Fél " 3 " 50k.
 Negyed " 1 " 50k.
 Egyes szám ára 12kr.

Laptulajdonos és szerkesztő:
KORBULY JÓZSEF
 Főmunkatárs:
HEGEDÜS ISTVÁN.

Szerkesztői iroda és
 Kiadó hivatal:
 Kolozsvárt, Bel Monaster
 utca 20sz.

Ny. Stein J. Kolozsv.

Metsz. Fiedler K.

HIRDETÉSEK.

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1888-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL“
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben
részesített
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti rész-
letekbeni fizetések és hat évi írásbeli jót-
állás mellett ajánlja
Neeser János és társa.
Kolozsvárt, tordautcza 1. sz.
(7) (12-52)

LÁSZLÓFFY JÓZSEF
Kolozsvárt, főtér, Szathmáry-ház.
Ajánlja az újabb kor szerint francia modorban berendezett
NŐI KÉZI MUNKA,
HÁRÁSZ, GYAPOTT, CZÉRNA
és apróság üzletét.

Minden idényben e szakmába vágó legujabb különlegességeit.
Legjobb minőségű miederek és gyermek egyenesen tartók (gradehalter)
szallagok, csipkék, rüschök, bélésnemük és gombok gondosan rendezett raktárát.
Himzések és filét munkákhoz való kellékek, Congress, Java, Panama, Cable,
Canava szövetek Mignardisek, Point des Lacet stb. ezifrányok szép választékban.
Az utóbbi korban a kézi munka annyira előre lévén haladva: igyekeztem a hozzá
szükséges anyagokat úgy berendezni, hogy a n. é. közönség minden kívánalmának ele-
get tehessen; ezért becses pártfogásukat kérve, vagyok kész szolgáljuk
(15) (4-12) LÁSZLÓFFY JÓZSEF

MEGJELENT
és
KOLOZSVÁRT STEIN JÁNOS
KÖNYVKERESKEDESÉBEN KAPHATÓ:
MAGYARORSZÁG KÖZJOGA

illetőleg a
magyar államjog rendszere.

Irta: Dr. Korbuly Imre.
A NEGYEDIK KIADÁST SAJTÓ ALÁ RENDEZTE:
Dr. Fésüs György.
Ára 4 frt.

A MAGYAR KERESKEDELMI JOG
kézikönyve.

Különös tekintettel a magyar birói gyakorlatra.
Irta: Dr. Nagy Ferencz.
Ára 4 frt.

Mindennemü egyetemi tan- és segéd-
könyvek Kolozsvárt Stein Jánosnál kaphatók.

STEIN JÁNOS
erd. muzeum-egyleti könyvkereskedésében Kolozsvárt megjelent és
kapható:
VADRÓZSÁK,
KRIZA JÁNOS
által szerkesztett székely nép-költési gyűjtemény.
I. kötet 2 frt 50 kr.
Pompás díszkötésben 4 frt — kr.

Az árak előleges beküldésénél 15 kr. küldendő bérmentesítésre.

Petőfi Sándor összes költeményei.
Népies kiadás.
A költő arczképével.

Csinos vászonkötésben 1 frt 50 kr.
Vidékre: 1 frt 60 krnak postautalvánnyal való
beküldése mellett bérmentve.

A francia forradalom története.

Irta MICHELET.
I. kötet. Ára 2 frt.
Vidékre 2 frt 10 krnak előleges beküldése mellett bérmentve.

ÉPEN MOST JELENT MEG ÉS
KOLOZSVÁRT STEIN JÁNOS

könyv- és zeneműkereskedésében kapható:

A GÉPÉSZ KALAUZA.

Fűtők, gőzgépörök, kezdő gépész-építésszek, mérnökök, gyártulajdonosok, gépműhelyek, műszaki tanintézetek és hatóságok számára,

SCHOLL C. F.

műve nyomán a magyar viszonyokhoz alkalmazva

irta: **Liszky Gusztáv,**

m. k. bányaiskolai vezértanár stb.

Scholl munkájának 422 eredeti ábrájával.

I. füzet. Ára 40 kr.

Megjelenik 15 füzetben.

Előfizetési ár egész évre (15 füzetre) 6 frt.

Füzetenkint is megszerezhető!

Korunknak anyagi irányú szelleme mindenkitől megkívánja azt, hogy a társadalomban azon helyet, melyet hivatászerűen elfoglalni kell, legelőleg és minden igényeket kielégítő módon töltsön be, ha boldogulni akar. Ezen feladat azonban csak úgy oldható meg sikeresen, ha a gyakorlati hivatás szakszerű értelmi kiképzetésén alapszik, mely utóbbinak kétségkívül közvetítői, a jó iskola és a kor igényeinek megfelelő, helyes irányú, szabatos szerkezetű, a tárgyat lehetőleg kimerítő szakkönyvek. Hazai irodalmunkban talán egy szak sem szűkölködik annyira ilyen mű szakkönyvekben mint éppen a gépészeti, holott köztudomású, hogy nemzetgazdaságunk örvendős lendülete, virágzásnak indulása folytán, forgalmi eszközeink és módjaink napról-napra gyarapodván s az emberi erőnek, a géperő általi rohamos háttérbe szorítása következtében — éppen a gépészeti pályára szánják magokat nemzetünk alsóbb és közép osztályaitnak leg többjei, hogy ezen, a becületese munka után aránylag hálásan fizető pályán, keressék kenyerüket, biztosítsák élet-céljüket és betöltsék hivatásukat.

Képzhetni milyen nehéz az ilyen, különösen nem magasan iskolázott egyéneknek, a kellő elmélet-gyakorlati ismereteket idegen nyelvű szakkönyvekből megszerezni, s azokat rendszeresen elsajátítani.

Ezen bajoknak orvoslását szem előtt tartva, de tekintetbe véve azt is, miszerint edes hazánk nyelve úgy az állami, mint a magán műszaki vállalatoknál törvény útján egyaránt kötelezőnek mondatott ki, és hogy szakirodalmunkban egy általánosan s régen érzett hiányt pótoljon — korszerű köteletséget vé kiadó a szakközönség irányában teljesíteni, midőn

C. F. SCHOLL

„A gépész kalauza“

című művének (*Führer des Maschinenisten*), mely a legkötönyebb szak-erők közreműködésével ez idén 10-ik kiadását érte, magyar nyelven kiadására vállalkozott.

A dícséretre nem szorult, fűtők, gőzgépörök, kezdő gépész-építésszek, mérnökök, gyártulajdonosok, gépműhelyek, műszaki tanintézetek és hatóságok s hivatalok számára irt kez- és segédkönyv 422 a szövegbe nyomott kifogástalan ábrával körülbelül 45 nagy nyolczadrét iven, (720 lap) 15 füzetben — 3 hetenként egy füzet 40 kr-ával — jelenend meg.

Ezen intézkedés által lehetővé válik, hogy a művet magának minden e szakhoz tartozó még kevésbé tehetős fél is alig észrevehető anyagi áldozattal megszerezhesse.

A vállalat azonban csak úgy fogantatható, ha a t. ez. érdekelte szakközönség meleg pártfogásával magáévá teszi az ügyet.

A füzetek megjelenése 1884 február havában vette kezdetét, s ez év folyamán az egész mű napvilágot lát.

KOLOZSVÁRT STEIN JÁNOS-nál

Az e rovat alatt közölt ÚJ KÖNYVEK és ZENEMŰVEK
Kolozsvárt Stein Jánosnál

kaphatók, a hol vidéki szives megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN **JÁNOS**
 erdélyi muzeum-egyleti könyv-, mű- és
 könyvkiadó és könyvvarus zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- A házas-élet.** Irta Dessewffy Arisztid. 1 frt 50 kr.
Kendi Maigít. Történelmi dráma. Irta Bartok Lajos. 2 frt.
Egy polgár-család története, (Pot-Bouille.) Regény. Irta Zola Emil. Fordította J. Jankovich Gyula, 1-ső füzet. 30 kr.
Ruth. Regény. Irta Beniczky Bajza Lenka. 1 frt.
Utmutató Szeged város belterületén. Alapos tájékozó idegenek számára, a Király-látogatás programjával és a város könyvmatu térképével. 30 kr.
Ezeregy éjszaka. Teljes kiadás. A legjobb kiadás után. 1 füzet. 25 kr.
A kisderek fölnevelése és halandósága. Népszerű előadásban. Irta lovag dr. Giacich A. F. 60 kr.
Ész és szív. Vigjáték egy felvonásban. Műkedvelői szinpadok részére. Br. Steigentesh után átdolgozta J. Jankovich Gyula. 25 kr.
Gőzkazánok. Kézikönyv gőzgép-kezelők, fűtők, kazán-tulajdonosok, gyári s gazdasági hivatalnokok számára. Irta Taborszky Ottó, gépészmérnök. A szövegbe nyomott ábrákkal és rajzi mellékletekkel. 1 füzet. 3 frt 50 kr.
A honfoglalás kezdete és befejezése. Irta Csuday Jenő. 50 kr.
Nehány szó szarvasmarha-tenyésztésünk érdekében. Irta Gothard Sándor. 20 kr.
Közrendészeti tudomány és a magyar rendőri gyakorlat. Irta Petrovics László. 1 füzet. 30 kr.
Az új magyar gyorsírás tankönyve. Nyelvünk természetéhez alkalmazva s különös tekintettel a magántanulásra. Irta Kele Antal. 1 frt 50 kr.
A Stomfay család. Színmű 3 felvonásban. Irta Csiky Gergely. 70 kr.
Legújabb politikai divat. Irta Timoleon. 80 kr.
Legújabb politikai botrány. Irta Anti-Timoleon. Válasz az előbbire. 80 kr.
Kéraban, a vasfejtő. Regény. Irta Verne Gyula. Francziából fordították György Aladár és Illésy Piroška. 47 képpel. 2 frt.
Jolán. Angol regény. Irta Black William. Fordította Szász Károly. 23 képpel. 1 frt 50 kr.
Csengery Antal összegyűjtött munkái. 5 kötet. 10 frt.
A vármegye szava. Regény. Irta Kvassay Fede. 1 frt 80 kr.
„Nő!” Dráma négy felvonásban. 1 frt 80 kr.
A gordiusi oszlop. Regény. Irta Jósika Miklós. 1 frt 50 kr.
Életem és korom. Irta Pulszky Ferencz. Két kötet. 5 frt.
Magyarország függetlenségi harca. 1848—49-ben. Irta Gelich Rikhard. I. kötet. 3 frt 60 kr.
Halászatunk, tekintettel a mesterséges haltenyésztésre a külföldi halászati eredmények és törvényhozásra. Irta egy képviselő. 80 kr.
Hazánk. Történelmi Közlöny. Szerkesztők: Abafi Lajos és Szokoly Viktor I. kötet. 1. 2. füzet. 60 kr.
Zsazsányi István viszontagságos élete. Regény. Irta Nagy László. Négy kötet. 4 frt.
Molière vigjátékai. Tizenkét kötet 5 kötetbe, vászonba kötve. 10 frt.
Latin nyelvtan. Gymnasiumok számára. Irta Szamosi János. I. rész. Alaktan. 1 frt.
Görög nyelvtan. Irta dr. Hintner B. 1 frt 60 kr.
Földadó, házádo, tőkekamat és járulékadó, valamint az általános jövedelmi pítadó iránti törvények módosításáról. 20 kr.
Paedagogiai encyclopaedia. Segédkönyv tanítók nevelők stb. számára. 3-ik füzet. 30 kr.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ,

Erdélyi muzeum-egyleti könyv- és zeneműáros
KOLOZSVÁRT

ajánlja az összes magyar, valamint a német és külföldi irodalom minden ágának legújabb és legjelesebb termékeiből felszerelt

KÖNYV- ÉS ZENEMŰKERESKEDÉSÉT

(Erdély legnagyobb könyv- és zeneműtelepe.)

Dús raktára kötött és kötetlen könyveknek a tudomány minden ágából. Képes diszművek, gyémántkiadások és ünnepi ajándékok.

HAZAI és KÜLFÖLDI REMEKIRÓK A LEGOLCSÓBB KIADÁSOKBAN.

MINDENMÉLY ISKOLAI KÖNYVEK, TAN- és SEGÉDKÖNYVEK LEGTELJESEBB RAKTÁRA.

Ima- és ájtatossági könyvek egyszerű, úgy a legpompásabb diszkötésben stb.

NAGY KITERJEDÉSŰ ZENEMŰ-RAKTÁRÁBAN

mindenkor a legújabb, úgy nemkülönben a klasszikus zeneművek különféle kiadásokban kaphatók. Az olesósága és jeles tartalmánál fogva méltán hírnevet szerzett

EDITION PETERS

(PETERS-FÉLE GYŰJTEMÉNY.)

mindig teljes számban van raktáron.

Bel- és külföldi könyv- és zeneműárosokkal való élénk összeköttetésénél fogva minden bárhol és bárki által hirdetett könyv vagy zenemű az eredeti bolti áron kapható vagy rövid idő alatt jutányos áron megszerezhető.

KÖNYV- és ZENEMŰ-JEGYZÉKEK

ingyen és bérmentve.

Vidéki megrendelések gyors és pontos teljesítésére különös gond fordítatik.

Közel 50 év óta fennálló könyvkereskedésében

A JELESEBB VAGY LEGÚJABB SZÉPIRODALMI MŰVEK ÉS REGÉNYEK

azonnal kaphatók s felhívja

a t. olvasó-egyletek s egyáltalán a hazai könyvtárak

különös, szives figyelmét ama felette előnyös feltételekre, melyek mellett a legnagyobb készséggel ajánlkozik

összes irodalmi szükségleteiknek

pontos és gyors szállítására.

Levélbeli megkeresésre a feltételek azonnal közöltetnek.

A rendkívül leszállított áru szépirodalmi művek árjegyzékével és minden más könyv- és zenemű-jegyzékkel ingyen és bérmentve szolgál.

JOL BERENDEZETT

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJA

minden e szakba vágó megbízást pontosan, csinosan és a legjutányosabb árak mellett eszközöl.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre 1 frt 50 kr.
Félévre 3 „ — „
Egész évre 6 „ — „

Egy szám ára 12 kr.

LAPTULAJDONOS ÉS FELELŐS SZERKESZTŐ:

KORBULY JÓZSEF.

FŐMUNKATÁRS:

HEGEDÜS ISTVÁN.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.

Tizenharmadik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1-1/2 ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.

1884. márczius 23.

Nyilvános előadások és a vidék.*

Az írók s művészek társasága Budapesten dr. Berzeviczy Albert kezdeményezése s vezetése mellett megindította a mozgalmat, hogy az angol „lecturerek” intézményét hazánkban is meghonosítsa. E sorok írója, kinek alkalma volt a mozgalomban kezdettől fogva résztvenni, örömmel konstatálhatja, hogy a nagyfontosságú törekvés iránt országsherte eléggé örvendtes rokonszenv nyilatkozik. Eddig már 26 helyről — s köztök vannak Kolozsvár, Kassa, Arad, Szeged, Székesfehérvár, Pozsony stb. — intéztek megkereséseket a bizottsághoz s mire e sorok megjelennek, már útban lesz egy-két fővárosi író, hogy az első a bizottság által közvetített előadásokat megtartsa. Kétségtelen, hogy a jelen évben csaknem mindenütt egyszerű kísérlet lesz a felolvasások megtartása, mely kísérletet a közeledő nyári hónapok s a képviselő választási mozgalomnak csakhamar félbeszakítanak, de ha a bizottság tagjainak buzgalma tartós lesz s főképp a nehéz munka oroszlanrészt végző Berzeviczy nem lankad, jövő őszszel már biztosan lehet számítanunk arra, hogy az intézmény hazánkban is gyökeret ver s népszerűségnek fog örvendeni.

Mindenki, ki ez érdekes kérdéstről csak egy kissé gondolkozott is, egyértelműleg elismeri annak rendkívüli fontosságát. A népnevelés, bármily magas fokra emelkedjék is, nem képes a nagy közönség műveltségének niveauját a rohamosan haladó korról emelni, a hírlapok, a felnöttek leghatásosabb nevelői, természetüknél fogva sok oly felületes részletet közölnek, melyek érdekességük által egyenesen elvonják az olvasók figyelmét a komolyabb irányu részekről, képekkel ellátott ismeretterjesztő „Szemlék”, az angol, amerikai irodalom e büszkeségei nálunk egyáltalán nincsenek s általában a szűkebb körben mozgó szakfolyóiratokon kívül igen kevés eszközünk van, mely a népnevelés feladatát kiegészítve, a társadalom szellemi s erkölcsi niveaujának emelését öntudatosan mozdítaná elő. De az írott betű erre kevésbé is alkalmas. Még legjobb irodalmi közlönyeinknek, a „Budapesti Szemlé”-nek,

„Vasárnapi Ujságnak” stb. sem lehet oly hatása, mint az élő szóval s minden helyen a hallgatóság külön igényeinek s értelmi fokához alkalmazott nyilvános előadásoknak. S mindamellett a hírlapirodalom nagy elterjedése s folyvást növekvő, már ma is óriási hatalma tanúsítja, hogy az az élő szó, mely egykor kizárólag az egyház szószékeiről hangzott, a modern ember igényeit többé nem elégíti ki, de nem az sem, melyet a különböző társulatok, egyletek ennek kiegészítésül nyilvános előadások alakjában létesítettek.

A jelenleg szokásban levő nyilvános előadások főhibája kettős; hogy a közreműködő felolvasók legnagyobb része nem alkalmas arra, hogy tárgyát hallgatóival teljesen megérttesse, sőt bennök az iránt maradandó érdeklődést keltsen; hogy továbbá a felolvasások nagy része rhapsodikus jellegű s sem actualis érdekekkel nem bír, sem a hallgatóság igényeit nem veszi tekintetbe. Mindkét baj eléggé ismeretes, részletezni s gyakorlatból vett példákkal illusztrálni nem tartjuk multhatatlanul szükségesnek. A már sokoldalú társadalmi élet mellett nem is lehet e bajokon egyszerre segíteni, mint más téren, a munkafelosztás elvének kell itt is diadalmoskodni. Fokozatosan s a gyakorlat által megérvelve születni vagy inkább neveltetnie kell egy külön osztálynak, mely mint az angol lecturerek, kizárólag e hivatásnak éljen. Ma még a költő, író s tudós egyuttal a felolvasó is: véletlen körülmények előidézhetik, hogy egy és ugyanazon személy mindkét hivatásnak elég jól megfelel, mint voltak egykor, midőn e két hivatás szintén egy s ugyanazon személyben volt öszpontosulva, kitünő színműzők, kik egyuttal jó színészek is voltak: de mint ma már senki sem várja, hogy a jó színműző egyuttal színész is legyen, úgy eljő annak ideje is, hogy a költő, író s tudós személyétől eltekintve lesznek külön szavalók, felolvasók s előadók, kik ugyan szintén lehetnek költők, írók vagy tudósok, de nem szükséges, hogy azok is legyenek, mint a hogy a színész becsét legkevésbé sem csorbítja, ha szindarabot soha sem ír s — hogy egy példát említsünk — Szigeti kitünő színműző volna, ha esetleg a színpadon nem szerzett volna is babérokat.

A „lecturer”-ek intézményének meghonosítása hazánkban régi óhaj. Hogy csak egyet említsék fel, dr. Láng Lajos jelenlegi egyetemi tanár a 70-es évek végén már megalkotott egy kis társaságot

fiatal írókból (b. Eötvös Loránd, Pulszky Ágost, dr. König Gyula s e sorok írója), kik a tudományos irodalomnak népszerű felolvasások rendezése s e felolvasásoknak a Virchow-Holtzenlorff-féle vállalat-hoz hasonló gyűjteményes munkában kiadása által akart propagandát csinálni, azonban a terv, vállalkozó kiadó hiánya miatt, meghiusult. Berzeviczy Albert kezdeményezésére s a magyar írók s művészek társaságának áldozatkészsége folytán most már komolyabb alakot öltött a kérdés s reményelhető, hogy sikere is lesz.

Az általános művelődési tényezőkön kívül, melyet fentebb említettünk, különös érdeke s öröme lehet e terv sikerülése felett a vidéki városoknak. A nagyobb részt rosszul rendezett vándorgyűlések s egy pár kevésbé sikerült vidéki műkiállítás kivételével, ez lesz az első realis lépés, mely a közművelődés decentralizációjára lényeges hatása lesz s a magyar vidéki városok szellemi központtá emelését kiválóan előmozdítja.

Nincs miért tagadnunk ugyanis, hogy a centralizáció nálunk szellemi tekintetben is óriási, csaknem elijesztő. Igen természetes ugyan, hogy Budapesttel, melynek lakossága már is rohamosan halad a félmillió felé, az ország egyetlen más városa sem képes versenyezni, de hogy az úr a főváros s ama más városok között, melyek mint Kolozsvár, Kassa, Pozsony, Temesvár, Debreczen stb., történelmi s társadalmi okokból egyiránt egész vidékek központjai vagy legalább azoknak kellene lenniök, hogy ez úr — mondjuk — minden tekintetben oly nagy legyen, azt egyáltalán nem tarthatjuk egészséges állapotnak. A budapesti nagy könyvtárak hatalmas irodalmi s tudományos társulatok többé-kevésbé csak a főváros lakóinak szellemi igényeit elégíthetik ki, a vidék törekvését ellenben megbénítják, s bizony alig mer mai napság valaki vidéken a tudomány színvonalán álló szakközlönyt alkotni, alig jelenik meg vidéken egy egy jelentékenyebb mű s a tehetséget s ambíciót érző ifju erőnek-erejével a fővárosba tör s szegényebb teszi elhagyott szűkebb hazáját. Miként a pénzügyezetek s anyyi vállalatok legtekintélyesebbjei csaknem kivétel nélkül Budapestben torlódnak össze, úgy a szellemi világ kincsei is, melyek fényének pedig mindenfelé egyaránt kellene kihatniok, egy helyen vannak összehalmozva. Kolozsvár egyeteme szegényes a budapesti mellett, az akadémiával szemben eltörpül min-

*) Megkezdett közlemények miatt késett.

den vidéki tudományos s irodalmi egyesület s valóságos szatócs gazdálkodás mindaz, mi Budapesten kívül más városokban létezik. Fényes gunyával övedzett koldus nép vagyunk: Budapesten kívül mindenütt szomorú, lehangoló viszonyokkal találkozunk. Nem szabad többé ennek így lennie. Gyenge a nép, melynek fénye, nagysága nem függ össze szilárd talajjal. Budapest elsőségét, központi jellegét úgy sem ingathatja meg semmi: de öntudatos kulturpolitikus belátja szükségét annak, hogy e büszke főváros mellett szükség van minél több szellemi központra a vidéken, hogy a nemzet élete anná biztosabb fejlődésnek induljon. Angliát, Német- és Olaszország nagyságát e vidéki központok alkották meg s még a hazánkhoz hasonlóan cenzuralizált Franciaországban is nagy és szép jelennek örvendenek egyes vidéki városok s Bordeaux, Lyon, Marseille s annyi más a mi nagy vidéki városainkkal össze sem hasonlíthatók.

Az említett egészségtelen állapoton fog részben segíteni a lecturerek intézménye. Az élő szó buzdító s felemelő közege szorosabb összeköttetésbe hozza a fővárost a vidékkel s felrázza az ott levő szunnyadó erőket, tért jelöl ki s utasítást ad az öntevékenységre. Nemzetiségünk erősödésének támaszpólusként tekintik a vidéki színházakat, nagy iskolánkhoz méltán kötnék kiváló reményeket; az az élő szó, melyet a lecturerek széthordanak Kárpátoctól Adriáig, megerősítése s továbbfejlesztése lesz minde mozognaknak és emelni fogja az érdeklődést, melyet minden nagyobb város iránt közvetlen környékének éreznie kellene. Lassu, de biztos hatása van e megbecsülhetlen intézménynek, melynek oly sokat köszönhet az angol nép szellemi nagyságáért, legyen így nálunk is!

GYÖRGY ALADÁR.

TÁRCZA.

A magyar irodalom ébredési korszakából.

Erdélyrészi lapha Erdélyről szölok, de ez se nem irországi repeal, sem olasz irredentismus, legkevésbé pedig reactio. A bihari hegyeken túl levő kis Magyarország történetét a nagyba beolvadásáig, tehát 1848—1868-ig a földrajzi név alatt kell megírunk, s a határévek előtti időkről és tényeiről másképp egyáltalában nem írhatunk. Ezt egy létezett önálló mult és a tények kényszere hozza magával.

A magyar irodalom ébredése Erdélyben a kolozsvári nemzeti színház megalapítása idejére esik. A mint a nemzeti színészet ajkaira vette a nemzeti nyelvet, az egy századnál tovább aludt vagy csak almosodott magyar irodalom azonnal életre kelt. A színpadnak magyar játékdarabok kellettek, ezeket fordítani vagy írni kellett. Egy sereg színész, első sorban a director s jelesb társai, sok uri rendű és honoratior osztálybeli tudós és író azonnal erre fordította figyelmét. Az előadáshoz zene volt szükséges, ezeket meg kellett szerezni s szövegét

AZ UTOLSÓ BOBORI LEÁNY.

Irta:

PETELEI ISTVÁN.

(Folytatás.)

együk ide.
— Csenedesen Dini. Hát haragszunk vagy mi a jelszó? Hát mert az egy el-kárhozott familia. Hiszen tudod . . .
— Nem tudom.
— Nem a guttát. Ij be kurtán be-szélsz; nem szeretem. Hát hiszen én nem vagyok oka, de tudja fü-fa, hogy szamarak a Boboriak, s azért nem feleségnek, csak szeretőknek valók. Hát olyan a hírük, hogy azt mondják: ne végy Bobori leányt feleségül, ne búsítsd a familiádat. Hát nem vettek. Hát egy-két megszáradt szűz örökkön-örökké volt a Boboriakból. No hát ezért . . .

— Ezért? Ezért nem valók ide? Nem mondsz igazat, bátya. Becsületesebb az arcod, hogysen ne látnám róla.

— Az hát, Dinikém, becsületesebb. Látod te azt, ismered te az embereket. A lüzbe mennék érte. Az, becsületesebb; nem hazudok én. Hát csak udvarolni szoktak, tudod, a Boboriaknak, szépet tenni s mi egy s más. És Bobori Mimine — sugva hajolt Déneshez — az apád udvarolt. Nagyba udvarolt, egészen a jegyváltásig s akkor ott hagyta. Sok mende-monda volt. Aztán Mimine van egy huga. A bátyja árvája, Bobori leány. Azt csak tudod, nem hozzák ide neked. Mert tudod — folytatta ravaszkodva — azt mondja felénk a példaszó: alma nem esik messze a fájától.

Dénes szeme kigyult s ráütött az asztalra:

Hazudik a példaszó.

— Mi lelt, Dénes — kérdezték mindenfelől — dobjátok el mellőle Benköt.

— Semmi, semmi — s Dénes mosolygott.

II.

Mosolygott és Klárához fordult:

— S ismeri a Bobori leányt?

— Szeretem szivemből. Együtt tanultunk Szébenben az apácáknál. Oh, milyen szép leány. Maga is szeretné . . .

— Maga mellett Klára? — mosolygott Dénes.

— Mindenki mellett — felelte hévvel a leány. Szébb, jobb Ágnes mindenkinél — Ágnesnek hívják — aztán tudja, csupa gyermek, csupa sziv. Ő volt az én leányom.

— Szép pár — mondta halkán Both ur a csenedes kis háziasszonynak a suttogó Klárára s Dénesre mutatva.

— Fiatalok.

— Elég érettek a házasságra — s nagyot kacagott Bod ur. Minél kevesebb ész s minél több erő: az kell, kedves, a házassághoz.

Megfogta másik szomszédjának a karját s kérdezte: — Nem igaz? Minél kevesebb ész s minél több erő. Szájáról szájra járt, mit mondott Both ur és mind kacagtak rajta.

A cigány ráhuzta, a szolgálk jártak-keltek s alatt csengett a pohár. A zúgásba harsány köhögés csendült bele s mindenki neszelni kezdett. Az esperes ur köhögött, jelt adván vele az első pohárköszöntőre. Töltöttek.

— Uraim — ropogtatta az esperes ur s felemelkedett — október 9-ét üljük, Dénes napját tartjuk s nekem . . .

Akkor megnyílt a terem ajtaja s két nő lépett be rajta, Bobori Mimi a vén leány és a huga Ágnes.

Az esperes ur visszaült helyére és mindnyájan letették kezükből a poharat. Mintha csak a gyermekmeséből való szél anyóka süvöltött volna be valami repedésen. millió esztendő miatt ránczos ajakán üvöltve: „jéggé fagyasztlak izibe mindnyá-jotokat“ . . .

— Jó estét — mondta a magasabb kissé rekedt hangon — ugy-e nem vártak. Ne zavartassák

a színpadi nyelvhez alkalmazni. Színlapokat kellett nyomtatni s a közönséghez nyilvános felhívásokat intézni. Ezt csak nyomtatott alakban lehetett észszerűen tenni. A létező kevés magyar laphoz tudósítások mentek, az előadásokról kritikát irtak, a színészeknek olvasni, maguk szakmaiban mintákat keresni, a színi előadás elméletét tanulmányozni életkérdés volt. Ezeket más nemzetek irodalmából vették át, az írók lefordították, közzé tették tanulmányaik eredményét. Ez az irodalom bővülését idézte elő, olvasókat szerzett, az irodalmi első zsengeknek vevőket és pártfogókat. A színészet és irodalom hatni kezdett a társadalomra, ez érdeklődni mindkettő iránt.

A színészetből, mint főforrásból, indult ki csakhamar a lyrai és regényköltészet. A mult század végén s ennek elején nem volt, de igen jól választott külföldi regényt fordítottak le a testvérországi és erdélyi írók, nehányat főurak és főrangú hölgyek. Sokan verseket irtak, a minthogy az erdélyi főnemességben mindig nagy volt a hajlam a verselésre. Már a nemzeti fejedelmek alatt nem egy foglalkozott vele. Krónikáink sokat fentartottak azokból. A mult században kivált a satyra és gúnyversek voltak nagy divatban. Elnyomatván Károly és Mária Theresia alatt a sajtó és alkotmányos szabadság, a nemzeti szellem pasquillokban tört ki s kegyetlenül megviselte az osztályokat és egyéneket, a hol hibát látott, a feslett életet és erkölcsöket, a társadalom bűneit, keményen sujtotta a kor-

látlan uralom eszközeit, néha még az uralkodót is belevonva. Ha egykor a magyar irodalom-történet mivelői időt vesznek azoknak a közintézetekbe letett gyűjteményekből összeállítására, sok tanúságot fog belőle meríteni a nemzet s hasznos kiegészítő elemeit találja föl azokban a nagyobb szabású történetírás.

Nagy lendületet adott Erdélyben a nemzeti irodalomnak azon véletlen esemény, hogy a színház mecénása, br. Wesselényi Miklós volt, ennek benső barátja Kazinczy Ferencz.

Ez a magyar írói nyelv megteremtője felkereste zsidói kastélyában a hatalmas olygarchát, szivét megnyerte, házának sokáig vendége volt, megfordult ott a kis ország előkelő világa, közel lakott Krasznán a tudós és gyűjtő könyvbuvár, Cserey Farkas, ez viszonyba hozta a kolozsvári és bécsi tudós Csereyekkel. Bemenvén Kazinczy Wesselényivel Kolozsvárra is, ott megismerkedett a Gyulay, Csáky, Jósika, Bánffy, Bethlen s más főúri házakkal, e város fensőbb társadalmával s azon meggyőződésre jött, hogy ott a magyar nemzeti irodalom iránt nagyobb a fogékonyság, a hazaszeretet melegebb, rajongóbb, a nemzeti érzület és jellem élénkebb, szilárdabb és mélyebben vert gyökereket, mint a testvér nagy hazában. Megragadta lelket, főleg a főrangú hölgyek szépsége, tisztult izlése, magyaros szelleme, gyermekeik házias, okos nevelése és jó gazdasszonyságuk.

Ha Zsidón léte Kolozsvár látása ingerét, ott

magukat. A meghívásra ráadást is hoztam, a hugomat Ágnest, a Bobori Antal árva leányát. Jó estvét.

Cseténé elejébe ment s Csete is tett egy pár lépést. A vén leány körül nézett s kezét elutasítólag tartotta a gyenge háziasszony elé.

— Ne öleljen meg édes. Az ura segítségét veszem igénybe, mert ahhoz szokva vagyok. Mutassa a fiát.

Kurtán beszélt, bizonyosan bántó parasztszerűséggel. Magos és hűs volt, széles homlokkal, éles, gúnyos nézésű szemmel s keskeny ajakkal. Visszatartott mindenkit a kis Ágnestől. Maga segített neki s aztán az asztal elé vitte, hol a gyertya fényelt, mondva: — Ime a hugom.

Benkő, mintha csak lehelne, úgy mondta: „Gyönyörű.”

Fehérbe volt öltöztetve, karesu gyenge termete. Makula nélkül való liliomszára emlékeztet, a melyet tiszta napsugár fakasztott, nevelt. Szemét lesütötte; szelid kékjén héjainak takarója nyugodt. Az ajaka keskeny és színtelen s az arcza is fehér, mint a liliom szirma.

Both Klára felkelt és átölelte:

— Édes, hogy vágytam utánad! Hogy remegsz; miért? Mellém ülsz, ugy-e?

Mimi kisasszony szétválasztotta a két leányt.

— Maga ki gyermeke, kedves? Ágnes mellem fog ülni. Nem érzi jól magát — fordult magyarázó arccal a társaság felé — nincs szokva az emberekkel.

Mintha azt mondta volna: — Utál mindnyájotokat; én neveltem. — — Izsepi azt sugta Benkőnek: — Ez a Bobori demonstrál. Benkő lehelte: — „Gyönyörű.” Nagyot kacagtak s kérdezték: — Ki gyönyörű?

Both ur nem kelt fel. Ültében nézte merőn Mimi kisasszonyt s mondta: — Az én leányom a z. Együtt tanult a kis Ágnessel s szereti, mint tetszik látni.

A leereszkedő szavakra a vén leány felrántotta a vállat; szó nem fejezi úgy azt, hogy: „bá-

nom is én.” Rá sem nézett Both urra, hanem azt mondta:

— Üljünk le no, ne zavartassák magukat -- s Csete felé fordulva, még egyszer kérdezte: „melyik a fia?”

Dénes némán hajtotta meg magát. A vén leány végig futott rajta a szemével, az arcát jól megnézte s leül a mutatott helyre.

A pesti gavallér mosolygott és édeskés szóval törte meg a csendet:

— Mily öröm, hogy nagysád végre elhatározta ott hagyni magányát s visszatér a társaság kebelébe, mely oly sajnósan nélkülözte.

— Mit tudja azt maga, öcsém? Mondta azt magának valaki?

A gavallér oda fordult a kis Pepe leányhoz s sugta: — Minő faragatlan.

(Folytatása következik.)

A SZULTÁN.

— Byron Don Juanjából.* —

Komoly, nagy ember ő kevély felsége,
Szemig szakállas; orrig kötve shálba;
Megszinegelt bátyjának kora vége
Juttatta trónhoz tömlőczből. — Megáldva
Szerény de tisztes virtusokkal, széke
Állt biztosan; népét se maczerálta;
Nem követelhet szolimáni hirt;
Tuczat király. (Lásd Knollest s Cantemirt.)

Nagy pontossággal a mecsembe ül,
Mindig gálában, s ott imáit rója;
Kormányügyekre — mint mondják — fityül,
A nagy vezér az akták olvasója;
Hájas nyakára válópör se dül,
Hát hona is boldog; biztosabban ója
Négy hitvesét s ezen lányt, kikre rá zár
Ajtót, mint párját jó keresztyén császár.

*) Az V. énekből.

Ha néha-néha kis botlás esett,
Bűnről s bűnöséről nem hall a világ,
Nem szólnak róla vagy csak keveset,
Elrejtí jól a tenger és a zsák,
S nem jó felszínre a pikáns eset;
A pletyka szája nem lesz tőle tág,
Botrányt a sajtó nem csinál belőle,
Erkölcse javul s a hal se' romlik tőle.

Szemével látván, hogy a hold kerek,
Biztosra fogta, hogy a föld lapos,
Mert száz mértföldnyi útát téve meg
Sehol se' görbült; így lón alapos
E föltevésben; roppant hadsereg
S határtalan föld állt kényére; roszt
Pártos pasa s kül ellen volt elég,
De Hét tornyához nem fért egy se' még.

Ott ingyen szállást csak követnek ad,
Ha piszkos műve háborura vitt,
Nem ismervén el átkozott jogát
Hogy vérbe hajtsa népek ezreit,
A nélkül, hogy a puskapor szagát
Orrontaná . . . ! Cselek rút pókja, kit
Hazugság éltet s milliók halála,
Míg ő kaczag s nem görbül haja szála.

Volt ötven lánya s négy tuczat fia;
A hölgyikék, sorrendbe osztva mind,
A palotában — örök nincs hija —
Eldugva élnek szűz apácakint,
Míg egy pasának elgyűrűzik a
Gyakorta csak hat éves rozmarint;
Nem tréfa ez; komoly tény s érthető:
Ipjának dús prezentet ad a vő.

Fi-magzatit börtönben tartja, míg
Megérnek trónra vagy hurokra; egy
A kettő közül; ámde hogy melyik,
Sors tudja csak; különben egyre megy;
Királyi módon őket nevelik,
Mitsen mulaszt el a szülői kegy,
Úgy hogy közülök jusson bárki fel:
Trónt s kötelet egykép megérdemel.

ÁBRÁNYI EMIL.

mulatása egész Erdély beütazása sovár vágyat ébresztette föl benne. S megtette. Ez utazásáról kiadott leveleiben magasztalólag szól az erdélyi s főleg kolozsvári hölgyekről. Utazásának egyik eredménye egy csoport barátság lön. Házaiknál kereste föl a Wesselényi, Csáky, Gyulay grófokat, a Cseréyeket; megismerkedett Döbrenteyvel, Farkas Sándorral. Aradival s másokkal, mindenik felekezett jeles tanáraival, tudós papjaival stb. Megrakódva ismeretekkel, elhalmozva dicséretekkel tért vissza Zsibóra s onnan Zemplembe.

Mikor levelei megjelentek, egész Erdély értelmiségét megragadta a fényes nevű író műve, de kivált az aristocratiára tett az rendkívüli hatást. Minden jóra való emberről volt abban említés s a kik érdemelték, kijutott a bók és koszoru kinek-kinek, leginkább pedig a felsőbb köröknek, s ott is a hölgyvilágnak. Szép magyar beszédök, salonjaik eleganciáját s a példás rendtartást, a hazai és külföldi művelt irodalomban való járatosságukat földicsérte s követendő példaként állította Magyarország asszonyai elé.

Ez jótékony gyümölcsöket termelt a nemzeti irodalom számára. Az erdélyi magyarság tömegesen járult pártolásához. Sok példányban rendelték meg a hírlapokat, az új magyar könyvekből annyi kelt el a kis országban, mint a nagy anyaország telében. Könyvtárakat kezdetek gyűjteni a vagyonosok, olvasó clubbokat alakítani mások. Az aris-

tocratia java és a közép nemesség rokonszenvébe fogadta a magyar irodalmat.

Szilárd alapra fektette e jótékony mozgalmat Kazinczy nagy kiterjedésű levelezése. Százat meghalad azok száma, kikkel ő irodalmi levelezést kezdett s azt éveken át folytatta. Aristocrata és polgár, tanár és pap, öreg és ifju, lett legyen magyar vagy német és szász, a kinek tudományszeretéről értesült, minden tehetséges embernek barátjává, levelező pajtásává lett s tárgyak természetesen a magyar könyvek olvasása, terjesztése, a magyar írók és irodalom pártolása volt.

A nagy nemzeti ügy e lelkes igazgatójával, a magyar irodalom e szerencsés modoru és temperamentumu apostolának lelke-fénye s e fény hatalma, tolla és keze törekvései áldásosan hatottak ki Erdély magyarságára 1831-ben történt haláláig. Nem volt ifju, ha erő volt benne, hogy verset ne irt, románczokhoz és balladákhöz ne kezdett volna. A Kazinczy korszak és irodalmi hatás ez áramlata alatt állott elé Erdélyben a legelső jeles magyar regényíró, báró Jósika Miklós, kit br. Kemény Zsigmond követett, Kriza, a halhatatlan nevű s örökzöldkoszorus székegy balladairó és Szentiváni, az első szerencsés népdalköltő.

Az aristocratiából is irt komolyabb lyrai műveket Cseréy Farkas, báró Naláczy István, gr. Kemény Miklós, ifj. br. Wesselényi Miklós s még többen.

Az irodalom kevésbé ismeri e neveket s mű-

veiket. Nyilvánosságra azok — tudtom szerint — nem jöttek. Én közlöm ez alkalommal az épen kezimmél levő szép versét gr. Kemény Miklósnak, máskor a többiekből is közleni fogok. Ha tévednek, örömmel világosítom fel magamat, én tanulok s az irodalom nyer vele. Én egykorutól bírom, a ki komoly férfi, gróf Keményvel élt s verse alá azt írta jegyzésben, hogy az az ő saját műve és keze írása,

Ime a vers . . .

Radnai fürdőn.

Itt, hol élet forr másoknak
Nékem készül halálom.
De ha nehéz gondjaimnak
Végeket itt találok,

Mit bánom én? én is éltet
Nyerek itten, s másokat,
Midőn világ zaja éltet,
Nem irigylem azokat.

Jó az álom a fáradtnak
És édes a nyugalom,
S a mit halálnak mondanak,
Nékem a' csak jutalom.

Életemnek fonalai
Majd mind összehomlottak,
S a vidámság viszhangjai
Becsületnek hódoltak.

SZINTE FELÁLDOZTÁK!

Angolból.

SAMI LÁSZLÓNÉ.

(Folytatás.)

V.

Néhány órai keserű és fájdalmas gondolkodás után Klára mély és csendes álomba merült. Még álmai sem voltak nyugtalanok. Álmában inkább a boldog multat, gondtalan gyermekkorát élte keresztül, mint életének későbbi óráit.

Felébredésekor az első gondolata édes volt: „Alwyn megérkezett.” Ezután következett az a lehangoló érzés, az a fájó gondolat, hogy Alwyn nem az övé többé. Más tart reá igényt; másnak van több, közelebbi és erősebb joga az ő érdeklődésére, figyelmére, gondolataira, szeretetére és gondviselésére.

Ezután tartózkodónak, nyugodtnak és csendesnek kell lennie, azt a korlátlan szabadságot s bizalmat, mi az Alwynnal való benső barátságának legfőbb varázsát képezte, fékeznie kellett. Egy szerepet kell játszania és ez által egész természetét megváltoztatni s hamis benyomást csinálni. Hiszen ha másnak lesz is a férje, azért kívánatos volt, hogy egykori kis játszótársáról kedvező véleménynyel legyen.

Klára elhatározta, tőle telhetőleg, helyesen viselni magát; s azzal a kellemes öntudattal kelt fel, hogy egy új elem, egy új, eddig soha nem ismert édes izgatottság vegyült egyhangu életébe.

Miután rendesen későn jelent meg, a szokott óránál most sem jelenhetett meg előbb, nem akarva ez által feltűnést okozni s mostohájának azt a vádját magára venni, hogy Alwynnal akart találkozni, kit már régóta a kertben látott sétálni. Midőn végre megjelent, a reggeliző szobájokban csak mostoháját találta, a ki rossz kedélyben látszott lenni s egy rövid „jó reggel!” fogadta őt, a mint az asztalhoz leült.

Klára büszkébb volt, mint hogy kérdéseket te-

gyen, megelégedett azzal, hogy míg reggelizett, körültekintsen s a látottakból következtetéseket vonjon.

Az Eleonora kis kutyája nem volt a rendes helyén, tehát tudta, hogy mostoha-testvére a szabadba ment.

Az Alwyn kalapja nem volt az előteremben s az étterem ablakai alatt elvezető kocsis-úton friss ló-lábnymokat lehetett észre venni. E jelekből ítélve, Klára bizonyos volt benne, hogy e pillanatban a szemei előtt elterülő szép lapályon lovagolnak s a fényes nyári reggelen ő is úgy vágyott velük künt a szabadban lenni.

— Alwyn melyik lovat használja? — kérde hirtelen.

Nugente asszony megrettent ez egyszerű kérdésre.

— Compton ur a saját lovára ült — mondá. Tegnap este későn két lóva érkezett, az egyik egy gyönyörű arabs ló, hölgy számára.

— Tehát hosszabb ideig szándékozik itt maradni?

— Én nem tudom látogatásának a határidejét. Atyád emlékéért szívesen látom — volt a hideg válasz.

Ismét egy hosszú szünet.

— Csodálatos, hogy Eleonora ily hirtelen kedvet kapott a korai felkeléshez — jegyzé meg Klára, kissé kihívó hangon, mert szíve mélyéig fel volt zavarva. Ő rendesen későbbben kél fel, mint én.

— Compton ur még tegnap este felkérte, hogy lovagoljanak ki együtt. Természetesen nem utasíthatta kérését vissza. Kérlek Klára, ne engedd, hogy az irigység csufondórossá tegyen; ennél semmi sem lehet undokabb. Ha unod magad, kimehetsz a parkba. Ma délre Compton urnak egy barátját várjuk. Reményem ez által kárpótlást találsz abban, hogy nem lehetsz mindig a társaságában. Sőt meglehet, hogy barátját kellemesebb társnak találod, mint régi játszótársadat, a hogy Compton urat nevezni szoktad.

Az utolsó mondatot Nugente asszony azzal a szándékkal mondta, hogy Klárát a legérzékenyebb oldalán bosszantsa. De Klára elhatározta, hogy nemtelen szándéka kárba vesszen.

— Természetesen mama. Alwynnak a barátai mindig szívesen látott vendégeim lesznek. És most megyek, hogy a déli meleg előtt az Alwyn által kedvelt virágokból szedjek.

Klára ott hagyta a szobát, kerti-kalapját az előcsarnokban feltéve, kísértelt a parkba. A park egyik távollevő részében egy gazdag növény-csöportozathoz ment, fáradtan ült le egy borostyánnal borított fatörzsre s ábrándozásba merült. A lég kábitó volt a nyári hőségtől s a bogarak zsongása, a madarak csiripelése, a nyáj távoli kolompja s a juhok bégetése csendesítőleg hatottak izgatott agyára s Klára csendesen elaludt.

Hogy alvása mennyi ideig tartott, arról fogalma sem volt. Midőn felébredt, egy pompás tigris-bőrrel látta magát betakarva, melyről gondolta, hogy az Alwyn tulajdona. Egy papiros hevert mellette, melyre néhány mesteri vonással ő volt lerajzolva, a mint a fűben aludt s kedvenc kutyája pár lépésnyi távolságra a fenyvesből örködött felette. Alwyn a lovaglásból haza jöve, bizonyosan kereste s megtalálva vigyázott felette; de azt nem értette, hogy miért nem ébresztette fel. Klára az öröm és csalódás vegyes érzetével tért a kastélyba. A saját nappali szobájába vonult, mert meglepetésére úgy találta, hogy nagyon hosszú ideig volt a parkban s miután a többiek már villásreggeliztek, egy pohár bort s néhány piskótát rendelt a szobájába.

Klára elhatározta az Alwyn jó indulatát azzal érdemelni ki, hogy idejét ne vesztégesse hasztalan bánkódásra; tehát egy rég halogatott munkához kezdett, egy nagy régi módi tölgyfa-szekrénynek a rendezéséhez látott; itt tartotta minden kincseit. E kincsek főképen gyermekkori ereklyék és emlékekből állottak, de az árva leány előtt drága kincsek voltak: az édes székény értékét szintén az képezte, hogy az egykor apjái volt.

Egy magos széken állott s a felső polcon rakosgatott, hogy munkáját rendszeresen kezdje meg, hirtelen egy hang szólalt meg a háta megett:

— Szabad bejönni? — kérde Alwyn.

Megrettent s majd lebukott magos állásáról, midőn Alwynt az ajtóban meglátta. Az első pillanatban

Élnék én is, de nem lehet,
Más szenvedne miattam.
S mivel tovább így nem lehet,
Öntse mérgét én rajtam

A sors. Úgy is elvesztettem
Már mindazt; a halálban
Csak nyerhetek, mert letettem
Minden terhem a sirban.

Ha van élet holtom után,
Úgy ott boldog leszek én,
Éltem tövissé pusztáját
Azt rég megérdemelvén.

Gr. Kemény Miklós.

Egy más példányban ez volt hátul megjegyezve: Gróf Kemény Miklósnak a radnai borvízen készített versei 1829-ben.

Ennyi legyen elég most az előbocsátottak illusztrálására. Ha tér lesz és szükség, folytatni fogom. *)

JAKAB ELEK.

*) Szívesen fogadjuk.

Szerk.

Visszaemlékezés Bayreuthra.

I.

Hol hatalom és lángész kezét fognak, ragyog fel a művészet fénykora. Mert hiába, nem elég csupán a lelkesedés, igaz érzelm és lángészű gondolat; a földön élünk és a gondolat megtestesüléséhez anyag is

kell. Kivált épen olyan művészetnél, mint a milyen a mai, sok közreműködőt és sokféle hangszert megkövetelő, kifejtett műzene. S ha még hozzágondoljuk a drámai előadást is, nem lehet eléggé hálásan megköszönni a szép lelkű bajor Lajos királynak, hogy korunk zenei lángelméjét, első teremtményét pártfogása üdvös jótékonyaságaival halmozta el. Létezhetnék-e a bayreuthi színház Wagner nélkül? De vajjon léteznek-e Lajos király nélkül is?

Pedig csak ott a bayreuthi fenyvesben érhetni meg Wagner Richardot, foghatni föl egész magasztosságában, érezhetni át korszakot alkotó eszméjét, a művészetek nemes egyesülését! A mi a Perikles színháza volt a görög világban, az a Lajos királyé jelen korunkban: igazi színház, a művészetek igazi nemes és komoly csarnoka, egyetlen a maga nemében. Nem is volna szabad valakinek kicsinylőleg pálczát törni Wagner zenei irányára fölött, míg Bayreuthban nem járt. S bizonyosan a legtöbb kárhóztatója, föltéve, hogy zenei érzékkel van

megáldva — úgy járna, mint a bayreuthi lapszerkesztő, ki mint Wagnerkáromló ment Parsival hibáit feltűnni és mint Wagnertisztelő jött ki a színházból.

Ez a színház az, melyben minél kevesebbet törődnek a közönséggel s minél többet a művészettel. Nincsen itt rangnak, hiu öltözködésnek, páholyi fecsegéseknek és kaczerkodásoknak helye; mindenki úgy ül, hogy láthasson és hallhasson, egyébre tekintettel nincs a komoly művészet. Derengő homály fedi a nézőtér, minden fény a színpadra esik. Itt van helyesen megvilágítva a művészeti cél; itt van a művészet eszménye leginkább megközelítve.

A zenekar el van fődve; hogy ne zavarjanak egyik-másik zenész talán neveltséges mozdulatai; hogy ne vonja el figyelmünket a műhely belsejének lehangoló látványára. Az anyagi fáradság, a prózai nehézségek elrejtve előlünk; mint a természetben is a titkon működő erőkről elfeledkezünk, midőn azok fenséges összhangzatos műveiben gyönyörködünk. A hangszerek zöreje — mert fájdalom, minden hang ideális csengése mellett ott van az anyag prózai zörgése — ez a néha igen bántóvá válható zöreje az elsüllyesztett zenekarba fulad és csak a tiszta, nemes hangáramlat tör fel onnan. Más színházban lehet szó panaszcél Wagner zenéjének lármássága ellen, de ő Bayreuth számára irt, hol a láрма a zenekar öblének purgatoriumán keresztül, megtisztultan, mint varázsszene, ömlött fű-

édes öröm sugárzott arczáról s ajka megnyílt a szíves fogadásra, de a következő pillanatban eszébe jutott határozata s csendesen leszállva, egyszerűen azt mondá:

— Természetesen, ha tetszik; de nagyon poros ruhában vagyok arra nézve, hogy vendégeket fogadjak. Épen e kincsoimet akartam rendezni. Kellemes sétalovaglások volt ma reggel?

Compton bizonyosan észrevette a modorában történt változást, mert olyan furcsa tekintettel nézett az arczárára; de a Klára szemei le voltak sütvé, tehát nem olvashatta kifejezésüket.

Végre eszébe jutott, hogy Klára egy kérdést intézett hozzá s hirtelen válaszolá:

— Oh, nem, — épen nem.

(Folytatása következik.)

NŐK A FORRADALOMBAN.

Irtá:

MICHELET.

Fordította:

TUSSAI GÁBOR.

Condorcet asszony és szalonja.

(Vége.)

Előzetes határozatlanság nem nagyon tetszett a köztársaságiaknak s meghökkenté a királyiakat. Ez utóbbiak még inkább sértve érezték magukat, midőn Párisban egy csufondáros, szellemes gúnyirat járt kézről-kézre, mit oly komoly ember írt. Condorcet ebben bizonyára azon fiatal társaság viszhangja és titkára volt, mely szalonját látogatta. A gúnyirat Egy fiatal gépész levele cím alatt jelent meg, melyben szerző mérsékelt díjért vállalkozik, hogy egy kitünő alkotmányos királyt állít elő. „E király, mondá, bámulatosan be tudná tölteni a királyság összes földadatait: elmenne az ünnepélyekre, hol illedelmesen ülne; el a misére, sőt egy bizonyos készülék segítségével átvinné a nemzet-

gyűlés elnökétől a többség által kijelölt kormánytagok névsorát is. . . Királyom nem volna veszélyes a szabadságra nézve; s mindazáltal kevés igazítással örökössé lehetne tenni, mi az örökösödés útján következőnél is jobb volna. Sőt sérthetlenné is nyilatkoztathatnák igazságtalanság, és csalhatatlannak ostobaság nélkül.”

Figyelemre méltó körülmény. Ez érett, komoly ember, ki egy tréfával bocsátkozott a forradalom tengerére, cseppet se vonta kétségbe az őt környező veszélyeket. Teljes hite volt az emberiség távolabbi jövője, de annál kevesebb jelene iránt s egy cseppet sem élt illúziókban a helyzet fölött, melynek jól látta veszélyeit. Nem magáért félt ezektől (szívesen oda adta volna életét), hanem azért a az imádott nőért s fiatal gyermekeiért, ki csaknem a juliusi szentelt pillanatokban született. Több hó óta tudakozódott a kikötő felől, melyen szükség esetén családját eltávolíthassa s végre a saint-valéryben állapodott meg.

Mindent elhalasztottak, az események pedig napról-napra közeledtek. Közeledtek még a Condorcet közbelépése folytán is. E meggondolt ember egyszerre bátor lett a rémuralom közepén. A 92-iki alkotmánytervezet szerkesztője hevesen megtámadta a 93-ki alkotmányt s kénytelen volt menhelyet keresni száműzetése ellen.

„A szerelem erős, mint a halál.” Talán épen a vészes időkben rejlik e győzelem; mert a halál valami keserűt és égetőt önt a szerelemre, mely minden keserősége mellett is nem e földről való, hanem isteni!

A Louvet vakmerő utazásait olvasva Franciaországon keresztül-kasul hogy találja fel azt, a kit szeret; s látva őket, midőn Páris rejtekeiben és a Jura odúiban véletlenül összekerülnek s fáradtan, megsemmisülve egymás karjaiba omolnak, ki nem kiálta fel százszor is: „Oh, halál, ha te csakugyan képes vagy megszáorozni s annyira átalakítani az élet örömeit, akkor te csakugyan a meny kulsait tartod kezeid között!”

Szerelem volt a Louvet megmentője. Elveszté

Desmoulinst, midőn hősiességében megerősítette. Tudott a Condorcet haláláról is.

Louvet 1794 április 6-án lépett be Párisba, hogy viszontlássá Lodoískát; ugyanakkor ment ki Condorcet, hogy Zsófiája sorsán enyhítsen.

Legalább ez az egyetlen lehető magyarázata a száműzött futásának, mely elhagyatá vele menedékhelyét.

Azt mondani, hogy Condorcet csak azért ment ki Párisból, hogy lássa a szabad természetet, mert a tavasz kicsábította: ez mégis különös, valószínűtlen és kevésbé komoly magyarázat.

Hogy érthető legyen, tekintsük meg e család helyzetét.

Condorcet asszony, a kitünő száműzött szép, fiatal és erényes neje, ki férjének leánya lehetett volna, a száműzetés és javaik elkobzása pillanatában egészen segély nélkül maradt. Egyiknek se volt mivel meneküljön. Cabanis, a család barátja, segélyért folyamodott két orvostanhallgatóhoz: Pinelhez és Boyerhoz, kik később híresek lettek. Condorcet ezek által lett egy csaknem nyilvános házhöz: bizonyos Vernet asszonyhoz elhelyezve, ki a Luxembourg közelében egyes embereknek szállást és kosztot adott. Ez a nő bámulatos volt. Egy hegy-párti, ki a háznál lakott jó és diskrét volt, mert naponként többször találta Condorcet-t, de akaratból soha se ismerte fel. Condorcet asszony Anteniiben lakott, honnan mindennap átjárt Párisba gyalog. Vele volt beteg nővére, öreg dajkája s fiatal gyermeke s mindamellét neki is élni, övét is tartania kellett. A Condorcet titkárának fiatal fivére tartott számára egy fehérneműs boltocskát Saint-Honoré utca 352 sz. a., két lépésre a Robespierre lakásától. A bolt fölött levő helyiségben arcképeket festett. A kor hatalmasai közül többen festették le magukat. A rémuralom alatt semmiféle ipar se volt folyamatban; s mindenki igyekezett, hogy e bizonytalan életnek legalább egy árnyékát vászonon megszerezze. A fiatal nő tisztaságának, méltóságának különös vonzereje oda csábította a szélseket, oda férje ellenségeit is. Mit nem kellett ha-

leinkbe. Innen a bayreuthi műcsarnokban a zenének az az olvadó esengése, megragadó varázsa!

Legmerészebb, legnehezebb földadata volt Wagnernek a művészetek összhangzó egyesítése. A zene már magában is elég, magában is a legkötelesebb, legmegnyugtatóbb művészet, ha hozzá még más művészetek is csatlakoznak, vajjon nem zavarják-e a zene tiszta hatását? Vagy nem törpülnek a többiek csupán, majdnem fölösleges szolgál szerepre, a mint mások dalművénel szokott történni?

De ő bámulatosan oldotta meg földadatát. A zenét a drámaiság, a jellemzési erő oly magaslatára emelte, mint még senki ő előtte. Wagner a zene Shakespeare-je, a sokat csépelet hasonlat szerint. Nála úgy összeolvadnak zene és eszelekvés, hang és beszéd, hogy midőn vége mindkettőnek, alig lehet számot adni a hatás okáról. Minden eszelekvőnek megvan a saját jellemző zenéje, mely vele úgy összeforr, hogy a hang beszél és a beszéd zenél. Nála a napfeljötté és a zene megfelelő menete oly bűvösen olvad egymásba, hogy később minden napfeljöttékor hallani véled a fenséges hangokat, vagy a tiszta zene mellett látni véled a hajnal sugarait.

Igy a művészetek egymás hatását nem hogy rontanak, hanem nagy mértékben fokozzák.

A zene bűvös változásait követi a színi változás; a mint a szív indulatai, a kedély hullámzásai szerint változnia kell a test, az arcz izomza-

tának is. Igen, az ő zenedrámái, mint egy-egy ilyen test; szerves egész, mintha a természet alkotta volna. S épen ezért, bár gyakran szerfelett bonyolultnak és nehézkesnek látszodjék is, a legtermészetesebb művészet.

A színpad, hol a képzőművészetek foglalnak helyet, vagyis a festészet, építészet a külső testnek felelnek meg, melynek leje, philosophiai elméje, a drámai költészet; de a mi a testbe életet lehel, a mi az egészet szerves egységben tartja, a test dobogó szíve — a zene.

Talán egyik művében sem oly nemes, fenséges ez az egyesülés, mint utolsó nagy művében, a Parsival színházzsentelési ünnepi játékban, mit júliusban volt szerencsém hallhatni. Már a bajor vasúti kocsikban ott állott a 12 előadás hirdetése a király pártfogói nevében, nemes egyszerűséggel, ünnepélyes gyászkerettel. A kedves kis Bayreuthot pedig egészen előnté az ünnepélyes és kegyeletes hangulat, midőn ő volt kiszemelve, hogy a legújabb és legfenségebb művészet színhelye legyen. Egész zarándok-sereg, hosszú kocsí sor, a legelőkelőbb fejedelmi és művészi közönség vonult kifelé a fenyves hegyek egyik lankás halmán emelkedő, az egész vidékre messze ellátzó színházhoz.

Mintha Kolozsvár állana előttem s a háttérben emelkedő Felek, csakhogy erősebb, virulóbb környékkel!

A vidék ugyan nem a megragadó, rögtön szembeötlő, vadregényes táj, hol megrázkodnak idegeink a nagyszerű benyomásokra; hanem az az édes, összhangzatos, ugynevezett bájós vidék, hol leginkább mereng a lélek. Valami ünnepélyes komolyságot lehel a pirosló háztetők és az arany kálásztábor mögött a fenyvesek sötétzöld háttéré; a mellett mindenütt árnyas halmok, magányos völgyek hívogatnak üdítő pihenésre. Nem csoda, ha a lángész sovárgó lelke itt találta meg a keresett helyet, hol egész szívét az alkotás üdvös gyönyörének szentelheté. Itt merengett nagy gondolatain, itt a „Remetelak“ és a „képzület“ sűrű rejtekeiben; róla suttag itt minden kis halom és völgy, minden bokor, melyek egykor és nem is oly rég, képzeleteit táplálák, szívét megindulásba hozzák. Mily elhagyottnak, elárvultnak érezheti most magát e vidék, midőn bájós képei többé nem ragyognak az ő nemes képzeletének aranyozó fényében!

Merengéséből kürt zengés riaszta föl. Hal-kan kezdve, folyton erősbödvé szálla fel a dallam, míg fenséges magasságban újra elhala.

Jeladás volt, hogy kezdődik az előadás. Eszembe jutott a mi csengettyünk, — itt még a jeladás is művészet!

FARNOS DEZSŐ.

(Vége következik.)

lania! Minő kegyetlen, durva szavak voltak azok! Ezek hatása alatt lett szomorú, epedő, beteg örök-re. Esténként olykor, mikor rá birta magát venni, remegve, összeszorult szívvél suhant Servandoni utczába, mely a Saint-Sulpice tornyai alatt volt a homályban elrejtve. Félve, hogy fölismerik, felsietett a nagy ember rejtekébe; a szerelem ilyenkor pár órai boldogságot nyújtott Condorcetnek. Főlöleges mondanunk, mennyire elrejté a megpróbáltatásokat, megaláztatásokat, a durvaságokat és műveletlen könnyelműségeket, miket nap közben ki kellett állania, hogy férjét és családját eltarthassa. Kitartásával csökkentette a gyűlölséget, lefegyverezte a haragot s ki tudja, talán föltartóztatta a pallost! Ám Condorcet sokkal mélyebben tudta vizsgálni az embereket, semhogy át ne látott volna mindent. A halvány mosoly alól, mivel a neje belső halálát leplezte, mindent kiolvasott. Gyöngye rejtekében, hol minden perczen elveszthet magát is, nejét is s átértve mindazt, mit neje tűr és kockáztat érte, a rémuralom legfájdalmasabb szúrását érzé szívében. Nem volt közlekeny, mindent magába fojtott, de azért napról-napra jobban gyűlölte az életet, mely veszélyeztette azt, kit ő életénél is jobban szeretett.

Mit tett ő, hogy e fájdalomra van kárhoztatva? Egyet se követett el a Girondiak hibái közül. Nem hogy federalista lett volna; hanem ellenkezőleg, egy szellemes könyvben védte Páris jogait s kimutatta egy ily főváros előnyeit a központosítás szempontjából. A köztársaság neve s az első köztársasági nyilatkozat nála irattak s bocsáttattak ki először barátai által, midőn Robespierre, Danton, Vergniaud, szóval mindnyájan haboztak még. Igaz, hogy szövegezte az alkotmánytervezetet, mely soha se lett volna megvalósítható, mert túl van halmozva biztositókkal, ellenbiztositókkal, korlátokkal a hatalommal szemben, a személyes szabadság érdekében. A Chabot rettenetes szavát, hogy az előnyben részesített 93-iki alkotmány nem egyéb törnél, ügyes eszköznél a diktatura szervezésére, Condorcet nem mondotta, hanem kimutatta egy nagyon heves röpiratban. Chabot megrettent saját hátorságától s a Condorcet száműzetése által vélte Robespierret kiengesztelhetőnek.

Condorcet, midőn máj. 31-ére következő napon e merész dolgot megtette, jól tudta, hogy életével játszik. Biztos mérget szerzett magának Cabanistól. E fegyvere tudatából, melyet bármikor használhat, erőt merített, rejtekéből akarta folytatni a vitát, a logika párbaját a kés ellen s az ész hatalma által megrettenteni a rémuralmat. Ekkora hite, bizalma a 18-ik század ez istenében s az emberi nem helyes érzése érdekében megvívandó győzelmében. Ám egy szelid, de legyőzhetetlen hatalom föltartóztatta. Szeretett nejének, e hervadó virágnak szava volt ez, ki tusz gyanánt maradt a világ sértevéseinek kitéve, holott érte élt és halt. Neje a legnagyobb áldozatot kérte tőle: azt, hogy hallgatlassa el szenvedélyét, hagyja félbe a megkezdett harcot, uralkodjék szívében. Azt mondá neki, hogy hagyjon fel mindennapi ellenségeivel, feledje a bűsz elemeket, kik nemsokára lejárják magukat, helyezkedjék egészen kívül a korán, vegyen részt már is halhatatlanságából s rég táplált terve megvalósításul írja meg az emberi szellem haladásának képét.

A próba erős volt. De a látszólag távol tartott szenvedélyek s a szigorú és szomorú ridegség, miket ez író magára erőltetett, arra mutattak, hogy ki akarja azt állani. Sok kimaradt, sok egyéb szárazon van megemlítve művében. Az idő siettetta. Hogyan tudhatta volna, ha vajjon lesz-e holnapja?

Magányában, hideg födele alatt, padlásszobája ablakából csak a Luxembourg látnak letarolt ágait látva, az 1793-ik év telén éjjel-nappal dolgozott könyvén s boldog volt, ha története minden lapjánál és századánál elmondhatja: „Ismét egy kor kimentve a halálból!”

Márczius végén föl volt támasztva, meg volt mentve és dicsőítve minden kor; a tudományok életképessége és örökké való hatalma érzett könyvén és magán. Mi a történet és tudomány? harez a halál ellen. A halhatatlan nagy lélek erős vágya, hogy a halhatatlanságot hirdesse, elragadta a bölcseset, ki vágyait a következő jóslatban fejezte ki: „A tudomány le fogja győzni a halált. S azontul senki se hal meg többé.”

Magasztos megvetése a halál uralmának, mely reá már kiterjeszté hatalmát. Nemes, megható boszu! . . . Condorcet ápril 6-án, a mint az utolsó sort bevégezte, lelkét az emberi nem jövő boldogságában ringatta s annak reményével volt eltelve: fejébe nyomta sipkáját s napszámos öltönyében benyitott a jó Vernet asszonyhoz. Ez kitalálta szándékát s figyelt reá. Csak csefőgással szabadulhattott ki. Egyik zsebében hű barátja, megmentője; másikkban a római költő, ki a haldokló szabadság szomorú himnuszát megírta.

Egész nap a mezőn bolyongott. Este bement Fontenay aux-Roses kedves kis faluba, hol sok irodalmi férfi lakott s hol neki magának is akadémiai titkár korában, mikor a Voltaire királysághoz tartozott, sok barátja, csaknem udvaroncza volt, kik azóta száműzetésbe mentek vagy félrevonultak. De ott maradt a Petit-Ménage: így nevezték a kis háztájt, melyben Suard ur és asszony voltak a gazdák. Valódi miniatürejei voltak a szellemnek és testnek. Suard szép kis ember, neje élénk és kedves: mindketten írók, bár könyvet nem írtak, csak rövid ezikket, apró munkákat a miniszterek számára s érzélgős beszédeket (ezekben a nő tűnt ki). Soha senki se rendezte be életét jobban. Mindkettőjüket szerették, becsülték s mindkettő megőrizte befolyását egész végig. Suard királyi censor minőségben halt meg.

Oda vonultak magányukba s meglapulva várták a zivatar elvonulását. Mikor a fáradt száműzött dult arczal, rendetlen szakállal, rongyosan hozzájuk toppant, a kis háztájt szörnyű zavarba jött. Mi történt oda benn? Senki se tudja. Az bizonyos, hogy Condorcet rögtön távozott a kertre nyíló ajtón. Azt mondják, hogy talán vissza akart térni, hogy az ajtót nyitva hagyta; ő betéve kapta volt. A Suard ismert önössége után se hihetem e mende-mondát. Ők azt erősítik, s hiszem is, hogy Condorcet, ki azért távozott Párisból, hogy senkinek se szerezzen bajt, őket se akarta kompromitálni. Bizonyosan élelmet kért és kapott: ez az egész.

Az éjet s a rá következő napot az erdőben töltötte. De a gyaloglás kimerítette. Oly ember, ki egész éven át ül, hamar kifárad a szünet nélkül való gyaloglásban. Kénytelen volt tehát a szegény bujdosó hosszú szakállával, csüggedt szemével egy koresmába bemenni Clamartban. Mohón evett s hogy lelkének is adjon táplálékot, elővette a római költőt. Magatartása, könyve és fehér kezei elárulták. Az ott iddögáló falusiak (a clamarti forradalmi bizottság tagjai) hamar észrevették, hogy ez a köztársaság ellensége. Elhurczolták a kerületbe. De baj volt, hogy egy lépést se tudott tenni. Lábai fel voltak törve. Föltették egy épen ott elhaladt szőlőmunkás gebéjére. Ily menetben vitték a 18-ik század kitűnő képviselőjét Bourg-la-Reine börtönébe. Megmentette a köztársaságot az atyagyilkosság szegyenétől s attól a büntől, hogy kioltsa életét az utolsó bölcsnek, ki nélkül ő nem született volna.

Márczius 15-ike.

A magyar nemzet életében mindörökké szent napnak harminczhatodik évfordulóját ünnepelte meg Magyarország 1884. márczius 15-kén, s az országos ünnepet minden hazafi lelkesedéssel ülte meg, s ünnepelni is fogja, míg magyar lesz ez áldott földön. A fakadó rügy s az enyhe napsugár melegével és a felhőtlen, azur menybolt kékjével lángolni kezdett 1848-ban a szabadság szent eszméje a magyar népben s esodás rohamossággal, a népek történelmében páratlanul álló, lelkesedéssel szivta be szívébe a magyar nemzet!

Az ország minden részében, a főváros palotá-tengerétől kezdve a távol székelő földnek szerény kunyhóit övedző Kárpátok bérczes koszorujáig, egy gondolat lelkesítette, egy érzelm dobantotta meg a magyar népek millióinak szívét ma is, s csak e szent naphoz fűzött mult emlékének visszasugárzó dicsfénye rezgette meg a kebleket.

Bérczes hazánk első városa, a kincses Kolozsvár, sem maradhatott hátra s az előbbi évek-nél sokkal fényesebben, sokkal méltóbban ülte meg e napot, s a még eddig nem tapasztalt általános részvétele városunk jobbjainak, impozánssá tette az ünnepélyt.

Az ünnepély három részből állott. Délután a „Redoute“-ban volt a tulajdonképeni ünnepély, hová már a kora délutáni órákban rendkívüli nagyszámban sereglett Kolozsvár város intelligenciájának színe-java s legelső sorban az előkelő hölgyek. A vigadó feljárója zöld fenyővel, a terem sok nemzeti zászlóval s a keleti falon Magyarország legnagyobb fiának, a száműzött Kossuth Lajosnak, hiven festett mellképével volt díszítve.

A műsor első piece is már annyira „tele ház“ előtt adatott elő, hogy nem egy vendégnek csak a folyosón vagy az előszobában jutott hely. Szász Gerő tartotta az Emlékbeszédet márczius 15-ike, s e napnak jelentősége felett, zúgó éljenekkel s a lelkesülésnek nem egyszer viharos tapsban kitörő tetszésnyilvánítással kísérve a hallgatóság részéről. Mondanunk sem kell, hogy a fenkölt lélekkel irt s benső, hamisítatlan érzeletől áthatottan előadott beszéd rendkívüli hatást idézett elő. Hasonló és méltó elismerést aratott De Gerando Antonina urnő felolvasása is, ki a francia forradalom-történetéből választott ki egy epizódot, — Mirabeau találkozását a királynéval — s talán felesleges fel-említeni, hogy úgy a szép előadás, mint annak tárgya mindvégig lekötötte a figyelmet, s az utána azonnal felhangzott marseillaise riadó hangjai, a dalkör által előadva, valósággal gyújtó hatással voltak.

Leirhatlan az a lelkesedés, mely ezután a jelenvoltakat elfogta midőn a műsornak legvonzóbb pieceje következett és hr. Splényiné Blaha Lujza asszony, az utolérhetetlen magyar énekművész nő lépett az emelvényre Deáky Albert rendezőségi elnök karján s a néhány perczig tartó tapsözön és riadó éljenzés gyenge kifejezése lehetett a hódolatnak a művészet iránt és a hálának a művész irányában, ki Budapestről, szivességből s honleányi lelkesedéstől indítatva, jött el hozzánk, hogy itt nálunk, a mi körünkben ünnepelje meg a magyar nemzet legszentebb ünnepét, s hogy fényesebbé tegye a mi ünnepünket!

A nemzet esalogánya, kíséretében ideérkezett Schwarcz J. fővárosi zenetanár és karnagy zongorakísérete mellett, válogatott magyar népdalokat énekelt. Előbb egy mélabús andalgót, majd egy ropogós frisset, utána egy gyújtó és közszájon forgó,

egészen eredeti, hamiskás szövegű vig nótát, azzal a keccsel, azzal a bájjal, mely neki olyan jól állott, s a melylyel a szó szorosabb értelmében, magával ragadta hallgatóit, és a hogy csak is Blaháné tud magyar nótát énekelni.

Különös hálával azonban azért a lekötelező szíveségért vagyunk adósai, hogy négyszerez toldotta meg dalait s négy ízben csattogtatta előttünk feledhetlen bájos hangját.

Hubay Aranka k. a., színházunk szép tehetségszerű drámai művésznőjét Arany János „Rákóczyne” című örökszép balladájának gyönyörű elszavalásáért, — Groisz Helén kisasszonyt pedig Liszt Ferencz egy magyar rhapsodiájának mondhatni, művészi eljátszásáért jutalmazta tapssal a műértő közönség. A kisasszony már nem új jelenség hangversenyeink parquettjén s azon mindig méltón betöltötte azt a helyet, mely messze felülemelkedik a köznapis dilettantizmus művészetén s úgy ritka technikája, valamint játékából s a műdarabok megválasztásából is meglepően kitűnő, finom műérzéknek ismételtelen fényes tanujelét adta.

Ezzel az ünnepély fénypontja úgyszólván véget ért s Zilahy Gyulának lelkes szavallata után, a polgári dalkör által összevágóan énekelt szózatot hallgatta meg a közönség s ezután Salamon népzenekarának Rákóczy indulója mellett távozott a redoutéból.

Estve az egyetemi ifjuság tartotta meg dícséretes buzgalommal ünnepélyét, — az egyetem fenállása óta először és jó magyar fiúkhoz illő módon. Ez ünnepélyen fáklyás menet is volt s két helyen tartattak szónoklatok és szavallatok. Az egyetem előtt Bónis Samu ünnepi szónoklata után, Bodor Géza, a főtéren pedig Issekutz Aurél szavalt és Veres Károly mondott beszédet, a minek végeztével a fáklyás menet a Hungaria szálló elé vonult, hol Splényiné Blaha Lujza urnő előtt tisztelt az ifjuság és városunk közönségének több ezer nyi tagja.

A nagy nap befejezése ismét a redoutban volt: ide gyűlt ugyanis a városi polgárság minden rétegéből mintegy 200 egyén a disz banquetre s vidám zeneszó mellett egymást ért felköszöntők után Kossuthra, Blahánéra stb. kedélyes társalgás közben késő éjjelig maradt együtt a társaság.

Splényiné Blaha Lujza asszony is megtisztelte jelenlétével a társaságot s csak éjjel tájban távozott a banquettről.

IRODALOM.

Kendi Margit,

történelmi dráma, írta Bartók Lajos. Megjelent Grill Károlynál Budapesten.

Még a költészet légszerű köntösében jelent meg, a képzelem szárnyait csak alig vonta be, a mult jelmezét ölté magára, hogy az emlékezet varázsával hasson, de életet, de valódi létezt csak a világot jelentő dészakákon fog nyerni egy Jászai Mari művészete által. A valószínűség színében csak e hó végén látja a budapesti közönség. Tartozunk a költői alkotás első, félénk, tétovameg-jelenése iránt azon gyöngédséggel, hogy mint szindarabot ne vegyük bírálat alá. A színszerűségnek vannak oly feltételei, melyeket az előadás után lehet elbírálni. Előttünk csak a versekben írt költemény áll, előttünk csak a multat megjelenítő cselekvény mozog, előttünk csak Kendi Margit lelki életének költői tükre ragyog, előttünk csak a tör-

ténelmi dráma formájában megjelent költői tárgy értéke jön tekintetbe. És legelőször is fogadja Bartók Lajos, e tisztán alanyi természet, elismerésünk kifejezését, hogy a tárgyas költészet megkísértéséhez komoly előkészülettel fogott. Fogadja kivált azért elismerésünket, mert a történelmi színmű parlagon mezejét kezdi művelni. Úgy rohanunk élni, úgy emészti föl a mindennapi élet izgató hullámzása még a költői ihletés magasztos pillanatait is, hogy szinte csodálkozunk, ha valaki a mult csöndes birodalmát fölkeresi: annak eltemetett szenvedélyeit, tusait, küzdelmeit fölkelte, megjeleníti. Bartók ezt tevé. Báthori Zsigmond és Boldizsár testvéri viszályát, a kolozsvári piac egy véres jelenetével befejezett villongását dolgozta föl drámájában, két örök emberi rugóval indítá meg a küzdelem szörnyű végzetes sietéssel működő gépezetét. E két rugó: szerelem és nagy ravágyás. Kendi Margit, Boldizsár tiszta, nemes neje, a trónra érdemtelen Zsigmond helyébe, úgy Erdély jobbjával, mint családja érdekéből a férfias, jellemes leventét: Boldizsárt akarja helyezni. A török párt és osztrák párt mérközése a politikai háttér. Zsigmond már eljegyzé az osztrák herceggasszonyt, már Carilli, a pápai nuntius kezében bábbá súlydeltelhetetlen szenvedélye és vérszomja mellett is. Carilli Boldizsárt meg akarta semmisíteni, mert a hazafias párt e hőse akadály a nuntius messze menő terve valószínűsítésénél: ő Erdélyt a katolikus császár vazallusává akarja tenni. Ezért szövi a darabba nagy ügyességgel beszótt cselszövényét, t. i. a Szinan török vezér által szövetségesül hívott, erdélyi hadat a császári had kezébe akarja játszani, Boldizsárral: a nemes lovaggal együtt. És itt köti meg Bartók a csomót, még pedig ügyesebben, mint a hogy megoldani tudja. Erős is a csomó és Bartók keze reszket a megoldásnál, mert alanyi tehetsége a katasztrófával szemben elveszti a nyugalmat.

Ügyesen köti a csomót, mert Carilli politikai és egyházi érdekből feláldozni kész Boldizsárt, a ki iránt reménytelen szerelmet táplál huga, az egyetlen tárgy, ki iránt a hideg, számító főpap mélyen és szenvedélyesen érezni bír. Estella, Margit utján, Boldizsárt visszahívja, tudatva véle a gyalázatos merényt. Estella szerelme óvja Boldizsárt, kit Margit nagyravágyása elveszít. Pedig Margit tiszta, szeplőtelen lélek. Nagyravágyása ráveszi, hogy a kéjencz Zsigmond szendergő szenvedélyét is felköltse, csak hogy a két testvér közti gyűlölséget szakításig éleszsze. E szakítás — tudja Margit — az igaz férfi javára dönti el a vitát. A fejedelmi buzogány Boldizsár kezébe jut. Erdély megmenekül egy tehetetlen zsarnoktól. Gyöngé női szív csaták hevébe rohantál, hol összetörsz; cselszövények halójának fonásába fog finom ártatlan kezéd és a háló elsodor. Bezzeg otthon van a háló fonásban Carilli és a szerető Estella kijátsza mégis. De kivált Carilli alakja tragikus. Estella érdekében a főpap egyet fordul. Boldizsárral szövetkezik, miután elárulja Margit bűnét . . . a miért Zsigmond mákka-gyűrűjét, melyet ez rajongó szerelemmel neki fölajánl szerelme zálogul, nem dobta el, de váratlanul épen férje által lepetvél, meg, zavarában eltette és nem bírt többé a legválságosabb pillanathban sem elég lelki erővel a való bevállására. Margit ekkor bosszu és kétségbeesés által vezetett, elárulja Carillit Zsigmondnak, ki még a fejedelmi hatalom birtokában van, bár a közvélemény már üdvözli az új fejedelmet: Boldizsárt. Minő csalódás. Boldizsár fejedelem lehet, de nem Margit által, csak Margit szívének romjain. Carilli ekkor újra fordul a kérszt érdekében és áldozatul dobja . . . Boldi-

zsárt és ez által áldozatul dobja Estellát, ki megőrül.

Boldizsár a trón lépcsőjéről lép a bakó elé. Kendi Margit apja, Kendi Sándor, szintén a vesztő helyen vesz el. Margit önszívét döfi át.

„Ah, Boldizsár, tanum nincs más e szivnél,
Megmártom benne kezem s úgy esküszöm.
Nézd: tiszta volt e kútfő és e forrás,
Mint tengerébe, csak feléd buzog.”

Szegény Margit! Hová vezetett a végzetes tévedés, hogy:

„Féltés lesz a végzettel teljes eszköz,
Mely férjem ernyedt bosszuját kihívja
S kiirtja Zsigmondot a föld színéről.”

Ledöfött téged is, bakó elé hurczolá Boldizsárodát is, összetörte elméjének tükörét Estellának is, üressé tette a világot Carillinak is

A tragikum jól van kigondolva. A darab alakjai élő személyek, nemcsak statisták. A szenvedély heve, izgatótt lüktetése érzik a darab nyelvén. A színszerű érthetőség a lyrai fellengés miatt itt is, ott is szenved; de e nyelv beszéde az érzés lángját lehelli. A lángot érezzük és ez sokat megértet. Nem mélyedünk ez alkalommal részletekbe. Nem reflektálunk különösen az első felvonás nehézkes berendezésére, a drámai nyelv erőtlenebb fordulataira, mert a színrehozatalt megvárni van türelmünk és ehhez szerzőnek méltó joga van. El kell ismernünk, hogy Bartók e műve teljes jogcímét ad arra, hogy tőle még többet és jobbat várjunk. Lelkének van lendülete, szívének vannak rejtett mélységei. A kezdő drámairó botlásaival szemben ott áll a gyakorlott költő eleven tolla, ott van a nemes kedély heve, a képzelem könnyű szárnyalása. És ki kell emelnünk azon érdemét, hogy a történelem iránt bír érzékkel. Carilli, Estella a Kemény Zsigmond „Gyulai Pál”-jában festett világból való alakok és ezzel nagy dícséretet mondtunk Bartóknak. Tartózkodunk a szebb helyek idézésétől az előadás érdekére való tekintetből.

Van e drámában nem egy oly gondolat, melyen a Shakespeare ihlete érzik. Mikor Margit a kétségbeesés karjaiba dobja magát és kiáltja Estellának:

„Haljak meg én,
De tartok számodra egy dőfést!”

oly kifakadással beszél, melynek verve-e — jóslati tehetség fitogatása nélkül szólva — mély hatást fog tenni.

Általában szólva: Kendi Margit valóságos nyereség az irodalomra nézve. Bartók emelkedett.

BAYARD.

Nagyérdékű történelmi munka

első kötete hagyja el közelebb a sajtót. Az öt kötetre terjedő munka címe: Monumenta Hungariae Juridico-Historica Corpus Statutorum Hungariae Municipium. Összegyűjtötték: Dr. Kolosvári Sándor és dr. Óvári Kelemen kolozsvári egyetemi tanárok. Az I. kötet magában foglalja az összes erdélyi törvényhatóságok statutumait és nemzeti constitutióit, a legrégebb időktől a 18. század végéig, három csoportba osztva, u. m.: 1. a székely-, 2. a magyar-, 3. a szászöldieket, kisérvé fölvilágosító, utaló és egyéb kútfőkkel, összehasonlító jegyzetekkel, melyeknek célja ez eddig legnagyobb részt ismeretlen kútfők megértésének és tudományos felhasználásának könnyítése. A kútfők kiterjednek a nemzet szellemi életének minden irányu nyilvánulásaira, politikai, köz- és magánjogi, vallási, gazdasági és összes társadalmi viszonyaira, így tehát általános mívelődési történelmi becses birnak. Az első kötet becses tartalma eléggé mutatja, hogy mily gazdag anyaggal fog szaporodni történetirodalmunk, ha a nagy szorgalommal és kiváló szakismerettel összeállított munka teljesen megjelenik.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvárt, 1884. márczius 22.

— E. KOVÁCS GYULA Debreczenben a babérokat egymásra aratja, mi nem is lehet másképp. Annyi tehetséggel, oly eredeti természettel, oly nyílt, őszinte, erőteljes egyéniséggel ne nyerné meg a jó debreczenieket, kik között deák éveit töltte? Most jutalomjátékául a Tigris és Hienát, Petőfi drámáját választá. E darab először Kolozsvártt került színre. Polemiát is idézett elé színrehozatala. Voltak, kik Petőfi iránti kegyelet megsértésének tekinték azt, hogy a halhatatlan lyrikus e fantasztikus műve mért került színre. Mi más nézetben vagyunk. Mi azt gyöngédtelenségnek tartanók. ha Petőfi e művét repertoire darabnak erőltetnék a közönség változott ízlésével szemben, de lelkes közönség érti Petőfi lelkét. Nem a chablon, de a lélek az aethetikai élvezet alapja. Nem a gépezet ügyes gépvezetője a költő, hanem a költészet sajátos hangulatának áthárítója. Erre Petőfi képes, ha drámát is ír. A Tigris és Hiena hatni fog bizonyára. Debreczenben épen, hol a Petőfi emléke elevenebb, mint bárhol.

— SZACSVAY IMRE. A mult hétfőn egy színész búcsuzott el a kolozvári közönségtől egyik legjobb szerepében: Ipanoff Loriban, ki tíz évi működése alatt nagyon sok élvezetet szerzett a közönségnek. Szorgalmas, kitartó munkásság utján, a kolozvári közönség büntető tapsai, a helybeli lapok sok oldalú részletességgel gyakorolt bírálati mellett nem fukaron adott biztatásai, a mi kis társadalmunk érzékeny ízlése rendre oda fejleszték Szacsavay tehetségét, hogy nemcsak egy estét töltött be eleven, értelmes játékkal, hanem adott a magas alkotásokból is egyet-egyet. Az igaz művészet vonásait csillogtatá. Hangja, modora folyton tisztult a mesterkedétség sallangjaitól, kezdi felöltöni a szép egyszerű jelmezét. Tanult másoktól és nem felejté el eredeti pathossát tisztítani, őszintévé tenni. Még évekel ezelőtt csupa szavalás volt előadása keresetségre csapott át modora az utóbbi pár évben egy Bertrand, egy Ipanoff egy Mancs Ottó alakításánál a szó a belső szenvedély igaz kifejezésévé emelkedett és a modor cselekvő hős természetes nyilvánulásává. Mi kolozváriak még látni fogjuk Szacsavayt és bizonyára fejlődése és haladása újabb lépcsőjén. Tanácsot nem adunk. Haladjon az úton a természet igaz megismerése felé. Nehéz az és sűrű taps sem kíséri, zajos elismerést nem egy hamar arat, de oda jut ez úton, a hol a tökélyt emberi mérték szerint eléri és akkor a tetőn ne feledkezzék meg a lépcsőkről, melyeken feljutott, mert a mint királyasszonyunk közelebről mondá Schmerling lovagnak: A hála szép kötelesség. E kötelesség lekötöztetette Szacsavayt és jogosult élvezje a kolozvári közönség. Szerencse kísérje útján. Lapunk nem lévén napilap, a szinkritikát, melynek közvetlennek kell lenni, nem gyakorolhatja, de azon koszorúhoz, melyet hétfőn nyújtottak Szacsavaynak, az elismerés e levélkéjével szívesen járult.

— LUBINSZKYNÉ jutalomjátékául Lady Tartuffe-ot, Girardin asszony e böbeszédű, gyenge alkotó képességre valló, bár sok finom megjegyzéssel és eleven szellemmel írt színművét választá. A közönség épen nem méltányolta Lubinszkyné nemes ambícióját, hogy ő egy igazán nagy szabású női jellemet választott alakításra. Lady Tartuffe mondhatni mind végig előttünk úzó könnyen is átlátható képmutatását, nem igen valószínű őszinteségét szerelme tárgyával: Hectorral szemben. Az egész darab, mely hosszú és hosszadalmas öt felvonásra terjed, egy igen érdekes pletykán alapszik, melyet a képmutató és bukásában is a világ tisztelvényének örvendő Blossacné (különben csak kisasszony) felhasznál egy ártatlan lány boldogságának megrontására, kit a véletlen útjába vezetett, mert épen Hector jegyese, kit maga szeretett. A kedves Jeanne egy éjjel, mikor anyja forró lázban életveszélyek közt feküdt, minthogy az orvosok kijelentése szerint az első nyugodt álom által lesz megmenthető, a csaholó kutya csittítására az udvarba siet. Ott egy idegen férfit (ki épen a későbbi Lady Tartuffe-tól jött légyottról) a hű eb szét akar marcangolni. A lányka nem gondolván semmi egyéb, mint anyja megmentésére, az ismerős ifjut az eb előtt kezdi cizrogatni, hogy ezt lecsillapítsa és a leggyöngédebb módon kíséri ki. A kertész ezt meglátja. Becsapnak a szomszédokban egy ablakot. A ki a dolgot meglátta... Blossac kisasszony. E történetét dolgozza föl szerző. A kép-

mutató a legmerészebb játékokat úzi; mert ez ártatlan jelenetnek a maga módja szerint ad értelmezést és szívia eselszövényt. Azt mondók, hogy a közönség nem méltányolá Lubinszkyné választását. Nem bizony, mert üresen hagyta a színházat. Lubinszkyné gondnal és tanulmányal játszott. Alakítani nehéz az olyan egyenetlenül kidolgozott jellemet, milyen a Lady Tartuffe kit igen is bölesnek és túl őszintének ismer meg a közönség. A macska-körmöket csak az öreg tábornagnak, a szép Jeanne nagybátyjának elcsábításánál érezteti. Gerő Lina a nevezetes éjnek eseményét oly ártatlan kedvességgel, oly közvetlen igazsággal adta elő, hogy önkéntelen tapsra ragadta a közönséget.

— BRÓ LAJOS nyugalmazott főkörmányszéki titkár, Biró Pál törvényszéki elnök testvére hunyt el városunkban. A királyhágon inneni részek egyik közbecsülésben álló, a minden hazafias ügy iránt lelkesüléssel és áldozatkészséggel érdeklődő polgárát gyászolják a 63 éves korában elhalt férfiban. 1848-ban mint titkár működött gr. Vay Miklós erdélyi királyi biztos mellett, kinek egész irodáját vezette, főnöke bizalma folytán elhatározó befolyása volt a kir. bizottság működésére. Részt vett később Bemnek minden hadjáratában s közvetlen tapasztalatok alapján írta meg „Egy volt honvéd“ álnév alatt a 48-as idők egyes mozzanatait. A mozgalmas idők lezajlása után birtokára vonult vissza s a megyei közelet egyik legtiszteltebb alakja lett. Pár éve Kolozsvárra költözött, a hol kizárólag a közeletnek és politikának szentelte magát. Szív-baj vetett véget életének. Béke poraira!

— A HUSÁG NETOVÁBBIA. Az egyetemi ifjuság márcz, 15-ki ünnepélyének egy hős szónoka, mivel becses neve egyik helybeli lapban közölve nem volt, annak reporterétől elégtételt kért s mikor ez azt megtagadta, még insultálta is. Egyéb baj nem történt.

— JÓKAINÉ nyugdíját a király beleegyezésével 1500 frtra emelte a színházi nyugdíjintézet igazgatósa. Megérdemelt elismerés méltó kifejezése e tény.

— SZÁM-MŰVÉSZ. A kis Frankl Mór általános fel-tűnést és bámulatot keltett városunkban. Az intézetekben mutatta be rendkívüli számító tehetségét. Kilenc-tíz számjegyből álló mennyiségből könnyűszerrel perczenyi számítás alapján főből gyököt von. Tényezőket hasonló gyorsasággal szoroz. Egyenleteket megold. A gyermek jó arczu, egészséges és épen nem kifáradt. E sorok írójának volt alkalmá vele több ideig társalogni és a tehetség hypertrofájának nyomását nem tapasztalta. Atyja már beütözte vele Európa nagy részét és mindenfelé hasonló sikert aratott. Mindenesetre reményeket lehet e gyermek jövőjéhez kötni, ha tudományos oktatásban részesül.

— A MÁRCZIUS 15-iki ünnepélynek nemcsak erkölcsi eredménye diadal, de anyagi szempontból is szépen jövedelmezett. A rendkívüli kiadások mellett is 360 frt tiszta jövedelem fordították a Kolozsvártt felállítandó szabadságoszobor javára.

— BUDENZ ÜNNEPÉLY. Budenz József írói és tudományos működésének 25-ik évfordulóját a budapesti egyetem dísztermében szép és megható ünnepélyvel ülték meg, mely alkalommal az összehasonlító nyelvészet egyik alapvető munkásának érdemeit tanítványa: Vikár Béla, méltatta. Budenz főérdeme, mint az este az ő tiszteletére adott disztrakomán mondott köszöntőjében Gyula Pál kiemelte, az, hogy idegen születése mellett hazánkban nyervén munkálkodásra tért, azzal nyelvben, érzesben, eszmékben egygyé forrt. A magyar-ugor nyelv egybehasonlítása. Reguly hagyatékának feldolgozása a magyar nyelv eredetének kutatása körül fáradozó munkásságot fejtett ki. Akkor vált testestől-lelkestől a magyar nemzet kulturájának rendíthetetlen munkásává, mikor a magyart örökből kitagadták, nyelvét rágalmazták. Budenz kezét adott rá, hogy tudományát e nemzetnek szenteli és meg is tartá ígéretét. Az ő megnyerése Hunfalvy Pál kiváló érdeme. Az ünnepély alkalmával Simonyi Zsigmond által átadott Budenz album nem csak efemer becses bir, de a magyar műveltség egyik legszebb emléke. Mennyi meddő vita, mennyi subjectiv tudománytalan bölesesség után nyer valaki komoly kritikai tanulmányok alapján oly elismerést, milyent Budenz nyert e jubiláris ünnepélyen. „Nem faj teszi a nemzetet, hanem a nyelv, az eszmék, érzések és törekvések közössége“ — mondá Gyulai; erről tett bizonyosságot Budenz élete. A jeles tudós több táviratot kapott, ezek között a helybeli egyetem bölesészeti karának dekánjától, Szilasy Gergelytől és Helsingfortból magyar táviratot. Budenzről több

érdekes apróságot jegyeznek föl ez alkalommal a budapesti lapok, melyekből kitünik e derék tudós örök ifju kedélye, mely tanítványai előtt feledhetlenné teszi tanári működését.

— MÁRCZIUS 15. Az „Ország-Világ“ márczius 15-ike alkalmával kitűnő számot adott ki, mely majdnem kizáróan e nagy nap emlékével foglalkozik. Jókai, Klapka, Podmaniczki Frigyes, Irányi, Degré, De Gerando Antonina és többen irnak. Jókai, Klapka rövid leveleket írtak. Jókai 1848 és 1884 között von gunyos párhuzamot egy pár sorban. Klapka a nagy idők leggyöngyebb emlékének Petőfi dalait jelenti ki meleg visszaemlékezésében.

— A TELEKI-DI. A magyar tud. akadémia márcz. 19-én délután dr. Pauler Tivadar elnökle alatt rendkívüli összes ülést tartott, melynek tárgyát Csiky Gergely l. t. jelentése képezte az 1883-iki Teleki drámái pályázat eredményéről. A Teleki-pályázatra 1883-ban vigjátékok pályáztak. A beérkezett 23 darab pályamű megbírálására Jókai Mór tiszteleti tag elnökle alatt, Szász Károly, Csiky Gergely az akadémia részéről és Vizvári Gyula és Náday Ferencz a nemzeti színház részéről kértettek meg bírálókul. A bírálók jelentése szerint a pályázat, habár sok oly munka érkezett be, mely említésre sem méltó, meddőnek még sem mondható. A tehetségre valló pályamunkák rövid ismertetése után részletesen foglalkozott a jelentés az „Első szerelem“ című 3 felvonásos vigjátékkal, melynek a bíráló bizottság egyhangulag ítélte oda a jutalmát. Az összes ülés elfogadván a bíráló bizottság véleményét, felbontatott a nyertes mű jelleg levélkeje, mely „Al right“ jellegét visel. A levélkéből, mint pályanyertes Somló Sándor, a szegedi színház tagjának neve tűnt ki, ugyanez és a ki „Sirius“ című tragédiájával az 1882-iki Teleki-pályázaton díszetlet nyert.

— DICKENS KÁROLY EMLÉKE. A nagy angol író mindig tiltakozott életében, hogy emlékére szobrot állítsanak. De, bár művei fentartják nevét, Londonban folyvást tervezettek valamiféle emléket, csak hogy nem tudták eldönteni, mi legyen az, mignem most végre megállapodtak: gyermekkorházat létesítenek, melynek „Tiny Tim's home“, (Tiny Timót otthona) lesz a címe, Mint tudva van, Dickens egyik karácsonyi beszélyének hőse az árva Tiny Tim's a művet és íróját egyaránt megörökítik a jótékony intézettel.

— TÖRTÉNELMI MŰ KÁROLY FŐHERCEGRŐL. Albrecht és Vilmos főherczegek elhatározták, hogy atyjuknak életéről és működéséről kimerítő történelmi munkát iratnak és bocsátanak közre. Atyjuk, Károly főherczeg a nagy Napoleon elleni harcok hírneves vezére volt s a kiadandó mű három részben fogja a főherczeg életét tárgyalni. Az első rész, melyet Zeitberg udvari tanácsos ír, az életrajzi adatokat, általános jellemzését fogja nyújtani; a második rész, Angeli őrnagy tollából, a hadvezért és szervezőt, a vivott nagy harcokat írja le, míg a harmadik részben Malcher Ferencz levéltárnok a főherczeg irodalmi dolgozatait állítja össze.

— SZENTPÉTERVÁRTT az írói és művészi körök ünnepélyesen fogadják Spielhagen Frigyes, az ismert német író. „Megmentve“ című drámájának előadására utazik az orosz fővárosba s megérkezésekor, ősi szláv szokás szerint, kenyeret és sőt nyujtanak neki, az előadás után pedig arany koszorúval tüntetik ki. Diszbeppet és irodalmi estélyt is rendeznek tiszteletére.

— UTÁZÁSOK AZ ÉSZAKI SARKRA. Jules Verne, a természettudományi regények hírneves írója, nagy vitorlás hajót épített, melyen északra indul, új anyagot szerezni munkáihoz. Verne, ki francia haditengerészeti tiszt volt, maga fogja az expedíciót vezetni. Egy Smith nevű angol pedig Aberdeenben a célból szereltet föl magának hajót, hogy azon a Ferencz-József-földet a nyár folyamán meglátogassa.

Tartalom: Nyilvános előadás és a vidék. György Aladár. — Az utolsó bobori leány. Petelei István. — A szultán. Ábrányi Emil. — Szinte feláldozták. Sári Lászlóné. — Nők a forradalomban. Tussai Gábor. — Márczius 15-ke. — Irodalom: Kendi Margit. Bayard. — Különlék. — Tárca: A magyar irodalom ébredési korszakából. Jakab Elek. — Visszaemlékezés Bayreuthra. Farnos Dező. —